

סגסג
"בפרי הארץ"

"בא"

"והיה לאות על-ידך ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו יקוק ממצרים" (פרק יג פסוק טז)

רש"י: ולטוטפת - תפילין, ועל שם שהם ארבעה בתים קרויין טטפת, טט בכתפי שתיים, ק פת באפריקי שתיים. ומנחם חברו עם (יחזקאל כא ב) והטף אל דרום, (מיכה ב ו) אל תטיפו, לשון דבור, כמו (לעיל פסוק ט) ולזכרון, שהרואה אותם קשורים בין העינים יזכור הנס וידבר בו.

פירוש הרא"ש: והיו לטוטפות בין עיניך. פירש"י לשון התלמוד טט בכתפי שתיים פת באפריקי שתיים. והם שתי מקומות ובתפלין של ראש ד' פרשיות כנגד ד' הרגשות שבראש ראייה שמיעה ריח דיבור אבל ביד אין בה כי אם בית א' כנגד המשמוש ולכך די בבית א' וכל המקיים א' מאלו ג' מצות כאילו קיים כל התורה וכולם נקראים אות כמו שפירשתי לעיל גבי מילה.

אור החיים: והיה לאות על ידכה וגו'. רבותינו ז"ל (מנחות ל"ז) אמרו ידכה יד כהה שהוא יד שמאל, וצריך לדעת מדוע לא בחר ה' ביד ימין לעשות בו המצוה כי הוא המשובח, ורבותינו אמרו (שם) להיותו מכוון כנגד הלב שבצד שמאל, ודבריהם אמת, אלא שנראה לי לתת טוב טעם כי הכתוב עצמו נתן טעם הדבר במה שכתב כי בחוזק יד, כי יש לך לדעת כי האדון ברוך הוא יש במדותיו ב' בחינות, הא' תקרא יד הגדולה, והא' תקרא יד החזקה, היד הגדולה היא צד החסד והטוב, והיד החזקה היא הגבורה המשלמת לעושה רעה כרעתו,

והנה: בהוצאת ישראל ממצרים נטה ה' יד החזקה והכה שונאיו עשר מכות, אשר לזה גמר אומר האדון שתהיה הנחת תפילין בכתובת זכרון ביד כהה שלנו שהיא דוגמת יד החזקה המוציאה אותנו ממצרים, וזה שאמר הכתוב כאן כי בחוזק יד ונכון. והגם שמצינו שאמר בהרבה פעמים יד הגדולה זו הסכמת מדת הרחמים למדת הדין אבל עיקר המשפט יד החזקה יתכנה.

כלי יקר: לכך הזכיר יד כהה להורות שלא בכח יגבר איש כי אם לה' המלחמה, לפי שיד האדם כהה וחלושה מלעשות גדולה או קטנה אם לא כי יד ה' עשתה זאת המחזיק בידו, כמו שנאמר (תהלים טז ח) שויתי ה' לנגדי תמיד וגו', כי מתחילה היה דוד מצטער על הנחת הלב ביד שמאל והכבד בצד ימין כאילו היה רצון האל שכח המתאוה יהיה עיקר והשכל שבלב טפל כמו שיד ימין עיקר והשמאל טפל, ואחר כך אמר שויתי ה' לנגדי תמיד ואז יד שמאלי כנגד ימין ה', ובזה אני בוטח כי מימיני בל אמוט שלא יהיה כח בתאוה שבימיני למוטט אותי מן דרך הישר, לפי שימין ה' רוממה ליתן עוז ותעצומות אל הלב השכלי שכנגדו כשפני לנגד ה', לכן שמח לבי בראותי כי ה' סומך ידי, וזהו שמסיים ואמר נעימות בימינך נצח, משמע ולא בימיני לפי שהכל תלוי בימין ה' כי היא כנגד יד כהה שלי, ועל כן צוה ה' להניח התפילין אשר שם ה' חקוק בהם על יד כהה להורות שיד ה' החזקה הימנית היא הנותנת כח ליד כהה זו, זה שאמר כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים היינו יד ה' הימנית החזקה אשר היא כנגד יד שמאל שבאדם ובה הוציאנו ה', ובהיות פני כנגד ה' אז ימינו כנגד יד כהה, ולהורות נתן בלבם שאין שום מעשה תלוי בפעולת האדם כי אם בעזר ה' יתברך:

ומה שנאמר והיה לך לאות על ידך, ובשל ראש לא הזכיר לך לפי שהם אות גם לאחרים שנאמר (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ואמר מר אלו תפילין שבראש (ברכות ו א). ומה שמניחין של יד תחילה ואחר כך של הראש ובהסרתן מסירים של ראש תחילה, לפי ששלושה סרסורי עבירה הם העין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים (רש"י במדבר טו לט) ואם כן בשל יד הרוב כי שם הלב והיד ועל כן המקום ההוא צריך שמירה מן החטא ביותר מבשל ראש, על כן יקדים לתקן המקום ההוא, וכן בהסרה יהיו על היד תמיד:

העמק דבר: והיה לאות על ידכה וגו'. עתה ביאר הכלי זיין של ישראל שהוא חוזק יד שיש לכל אחד מישראל, ואמר שהתפילין כמו שיש בהם כח התורה לשעבד הלב והמוח למלכות שמים, ככה יש בהם מעין כח התורה שהוא חרבם של ישראל להגן מכל צרה, כאשר כבר ידעו מזה ע"פ שאמר משה בביאור אלהי אברהם וכמש"כ כבר לעיל ג' ו' ט"ו, אבל זה אינו אלא ביחידים הראויים לעמל תורה, ועתה כשבא לקיום כלל האומה נתן מצות תפילין שהוא מעין זכות עמל תורה. ובאו שתי מצות תפילין של יד ושל ראש, כמו תורה שבכתב ובע"פ, תורה שבכתב כולה שמותיו של הקדוש ב"ה, והזוכה לעמוד עליהם מתקיים בו וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, כך הנושא תפילין של ראש נאמר בו וראו כל עמי הארץ וגו' כדאי' פ' הרואה דף נ"ז רא"א זה תפילין ש"ר, ומשמעות טוטפות, הוא תכשיט המורה על חשיבות האדם הנושא, וכמו תורה שבע"פ שבחה הוא שיהא חמוקי ירכיך בסתר כדאיתא במסכת מו"ק [ד' ט"ז], כך תפילין של יד הוא מכוסה.

סג

"מפרי הארץ"

הלכה

אורז זויים

א' יהודי ששמע שיחת חיזוק בשובבים והרהר בתפילת המנחה שמקבל על עצמו תענית מחר ולבסוף אחר התפילה התחרט האם צריך להתענות או כיון שלא הוציא בפיו לאו כלום הוא ?

תשובה: צריך להתענות במנחה דמהני קבלה בלב ובלבד שיקבל ע"ע בלשון זה שהוא "מקבל" אבל אם סתם הרהר לא צריך להתענות. (סימן תקס"ג וסימן תקס"ב ס"ו במשנ"ב סעיף קטן ל')

ב' ילד בן ארבע פתח את הילקוט של אחיו והוציא לורדים ודפים והתחיל לצייר בשבת האם צריך לגעור בו או שמחמת קטנותו אינו בר הבנה וימשיך במעשיו?

תשובה: מזמן שהוא בר הבנה לאותו עניין. (משנ"ב סימן שנג' סעיף קטן ג' ושער הציון סעיף קטן ו')

חושן משפט

א' אדם שהיה נצרך לכסף והחליט שלמשך שנה נוסע להוריו לשבתות ומשכיר את דירתו לשבתות שבע ברכות ודירת קיט והשכנים מעכבים עליו עם מי הצדק ?

תשובה: עם השכנים דאיכא רעש ויכולים לטעון איננו יכולים לשון מקול הנכנסים והיוצאים. (סימן קנ"ו סק' ד' באר היטב בשם תשובת הגאונים)

ב' הרוצה להשכיר ביתו לגוי או לאינו שומר תור ומצוות והשכנים מעכבים עליו האם טענתם טענה ?

תשובה: כן, ואינו יכול להשכיר לגוי או לאינו שומר תורה ומצוות. (שם)

אבן העזר

א' מעשה בחולה שקוראים לו משה והוסיפו לו שם חיים והוצרך לגרש את אשתו שלא תיפול ליבם השאלה איזה שם לכתוב הישן או החדש שהוסיפו לו ?

תשובה: אם קוראים לו לפעמים בשם השני צריך לכתוב את ב' השמות והשם שהוסיפו לו בתורת השם הראשון חיים ואחר כך כתבים דמתקרי משה (סימן קכ"ט ס' יח' עיין באר היטב סק' לג')

ב' מעשה שהיה בגט פלוני שאחד מעדיו הרהר על הגט שהיה בו תנאי וגערו בו חבריו על שהוציא לעז על הגט עם מי הצדק?

תשובה: שצריך להטיל חרם על כל העומדים בשעת נתינת הגט שלא להוציא לעז על הגט והוסיף הרמ"א שם שמזהירים שרבינו תם גזר בכנופיה עם תלמידיו על מי שמוציא לעז על הגט שניתן. (סימן קנ"ו וסימן קנ"ד סעיף כב')

יורה דעה

א' יהודי שאסף כסף למוסד מסוים במשך שנים ולימים הוקשה לו לאסוף ואמר לו חברו שהיות והוחזק במצווה הוי כנדר וצריך התרה האם צדק חבירו ?

תשובה: טענה זו אינה נכונה לא מבעיא אם מקבל אחוזים ממה שהוסף הרי הוסף לצורך עצמו אלא אף אם עושה בחינם הוא מחמת שנדבה ליבו לאסוף ואין קשר בין פעם אחת שאסף לפעם אחרת שאסף, אבל חברו יכול לחזקו (עיין במה שכתב הערוך השולחן שקבלתי מאבי מורי מי שאסף צדקה מאחרים ומתבזה עי"ז מובטח לו שבניו לו יבאו לידי כך ס' רמז' ע"ש בסוגיה)

ב' אספו צדקה לצורך קרן יתומים וב"ה כולם נרתמו לצדקה זו עד שיש להם די והותר מה עושים בכל מותר הכסף ?

תשובה: המותר של אותם יתומים ואין צריכים להחזיר לתורמים (סימן רנג' ס"ו)

"תפקידי הבריאה להפיק רצון מה"

חתם סופר: (ד"ה גם אתה תתן בידינו) "גם מקנינו ילך עימנו" לא שנולכים בעל כורחם כצאן ובקר רק הם ילכו ברצונם ידלג כאיל, והטעם כי יהיה למקנה הכירא כי ממנו ניקח לעבוד את ה' וישמח כל אחד אולי עליו יעלה הגורל לה' והוא כעין מאחז"ל בפרים של אליהו בהר הכרמל.

Beit.horaah.613@gmail.com beisyosefsholem@gmail.com

ניתן להורדה באתר דרשו

"מפרי הארץ"
סיבונים: רצ"ט-ש"ג-ש"א

- בעניין: הבדלה מלוה מלכה והוצאה מרשות לרשות**
- א: האם נר שהודלק רק לכבוד כשר להבדלה, ואיך אנחנו מברכים על נר הבדלה? תשובה: א: לא. ב: מפני שהוא חשוב כנעשה להאיר.**
- ב: האם בשמים שנותנים לפני המתים כשרים לברכה, ומדוע? תשובה: : לא כי הוא לא נעשה לריח, אבל הנתונים לפני המיטה מברכים.**
- ג: נר שהודלק על ידי נכרי בשבת, האם כשר לברכה ומדוע? תשובה: לא כי נחשב לנר שנעשה בו מלאכה.**
- ד: מי שמסופק על נר האם של ישראל או של נכרי, מה יעשה? תשובה: ילך ע"פ הרוב ישראל ואפילו מחצה על מחצה.**
- ה: האם מותר לעשות מלאכות לפני הבדלה? תשובה: יאמר ברוך המבדיל, ויעשה מלכה (נהגו שלא לעשות מלכות חשובות)**
- ו: מי שלא הבדיל ואכל, מה יעשה? תשובה: אם אמר אתה חוננתנו יבדיל. ואם לא יחזור ויתפלל.**
- ז: מתי זמן אכילת מלוה מלכה? תשובה: טוב להקדימה ואין כדאי לאחרה עד חצות.**
- ח: מה צריך לאכול במלוה מלכה? תשובה: לחם ועדיף בשר ואם לא יקיים במזונות.**
- ט: מי שנהנה לרוץ, האם מותר לו? תשובה: כן.**
- י: אם יש דרך ארוכה וקצרה מהבית לבית הכנסת, האם חובה ללכת בקצרה? תשובה: כן.**

רח' הר' קוק 1 ב"ב 0533107467

Beit.horaah.613@gmail.com beisyosefsholem@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית וועלד"

הרב ישראל מאיר ווייל שליט"א

"קטן הבדוק תולעים בשביל הגדול"

יש לדעת, האם קטן פחות מגיל בר מצוה יכול לבדוק תולעים עבור עצמו או עבור הגדול.

להלכה, קטן נאמן בדבר שאין לו חזקת היתר ולא חזקת איסור כשמסתבר שהוא צודק, וכמו שהבאנו בהשולחן כהלכתו סי' י"ט סי"ט, והוספנו פה תוספת ביאור.

בתורת הבית [ב"א ש"א דף ח:]: כתב הרא"ה שאי אפשר לשלוח טהרות ביד קטן כי אינו נאמן, וכתב הרשב"א במשמרת הבית שם שודאי נאמן, ואף אפשר לשלוח לקנות יין ובשר ולסמוך עליו שקנה בחנות כשירה כי חזקה שאינו מקלקל לקנות במקום האסור ואין זה עדות אלא גילוי מילתא בעלמא וכדאמרין בכתובות דף כח. שאין הקטן נאמן להעיד בגדלותו על מה שראה בקטנותו אבל נאמן להעיד כן על כלה שיצאה בהינמה וראשה פרוע כי זה רק גילוי מילתא, ולכן קטן נאמן **בדיעבד** לומר ששחט בפני עצמו בלי גדול עומד על גביו אם ראינו שידוע הלכות שחיטה וגם יודע לאמן את ידיו. וכתב הט"ז [יו"ד סי' א' סקט"ו] שנוהגים להקל כהרשב"א.

וצריך להבין ענין זה המבואר בכתובות שם, הרי לא סומכים על רוב להוציא ממון וגם לא על עדות קטן, ואיך שני הדברים יחד מכריעים להוציא ממון, ומהו ענין 'גילוי מילתא'.

והפמ"ג [במ"ז יו"ד סי' א' סקט"ו] ובתחילת הנהגת השואל ונשאל באיסור והיתר (בהקדמתו לשו"ע או"ח) [והתבואות שור יו"ד סי' א' סקט"א] כתבו שיש להאמין לקטן רק בדבר שעתידי להתברר שאז הקטן מיוחד שיתבררו דבריו ויש להאמינו, אבל באופן שלא יתבררו דבריו אין להאמינו אפילו כשאין חזקת איסור, וגם לא באופן שאומר ששאל הלכה את הרב וכך ענה לו. אבל שאר האחרונים [הפר"ח יו"ד סי' ק"י סקט"ז וסי' קי"ח סקט"ז] והחכ"א (כלל ע"ב סט"ז) וערוה"ש (סי' א' סמ"ח) והכרו"פ (סי' א' סקט"ו) [פסקו כהרשב"א גם באופן שאין הדבר עתידי להתברר, ויש לבאר הטעם].

ומבואר, שיש בהלכה נאמנות נוספת חוץ מעדות, דהנה בכתובות דף פה. מבואר שהאמינו לבת רב חסדא ועל פיה הפכו השבועה על שכנגדו, וכן בשו"ע חו"מ סי' ט"ו, ה' כתוב 'יש לדיין לדון דיני ממונות ע"פ הדברים שדעתו נוטה להם שהם אמת והדבר חזק בליבו שהוא כך אע"פ שאין שם ראיה ברורה, ומשרבו בתי דינים שאינם הגונים ובעלי בינה הסכימו שלא יהפכו שבועה אלא בראיה ברורה וכו'. והיינו, שיש אפשרות להוציא ממון ולפסוק דין ע"פ דבר המסתבר בצורה מוחלטת, וזו הלכה נוספת מלבד דיני קבלת עדות, אלא שקשה לנו להכריע מתי הוא כך, ולכן אנו נזקקים להכרעת הקדמונים בדינים אלו [ועי' גם בשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' קע"ה].

וע"פ זה שיטת הרשב"א שהטעם שסומכים על עדות קטן ביוצאה בהינמה הוא מפני שבדרך כלל הרוב עושים כך ולכן דברי הקטן מסתברים מאוד ומוחלט לנו כך, וזה הטעם להאמין קטן שקנה בחנות כשירה או ששאל רב והרב הורה לו כך וכך [וכן כשאומר 'ראיתי בספר פלוני הלכה בענין שאלה פלונית'] כי הוא מוחזק בכשרות ואין סיבה להעלות על הדעת שיקלקל ויקנה בחנות טריפה ומבחינתנו הדבר מוחלט, ואפילו במקרים שאין הדבר עתידי להתברר, מ"מ הנאמנות מבוססת על הסתברות מוחלטת, ולכן גם כשקטן אומר ששחט ואנו רואים שידוע הלכות שחיטה ויודע לאמן את ידיו והרי הבהמה שחוטה לפניך א"כ דבריו מסתברים מאוד וברור לנו בצורה מוחלטת שכך הוא. וזהו ענין 'גילוי מילתא' שהוא עדיף מעדות, כי מה שברור לנו מכח הסברא בודאות מוחלטת זה עדיף מעדות ואדרבה כל עדות צריכה רק כשלא מצליחים לדעת בודאות גמורה.

ולהלכה, האחרונים פסקו כהרשב"א, כ"כ הפר"ח [סי' ק"י סקט"ז וסי' קי"ח סקט"ז] והחכ"א [כלל ע"ב סט"ז] וערוה"ש [סי' א' סמ"ח] והכרו"פ [סי' א' סקט"ו].

והנה, לגבי בדיקת חמץ כתוב במג"א סי' תל"ו סקי"ד ובמשנ"ב סי' תל"ז סקי"ח שלכתחילה אשה וקטן לא יבדקו מפני שיש בזה טורח ויש לחוש שיתעצלו ולא יבדקו, אבל לגבי בדיקת תולעים כתב הש"ך [סי' פ"ד סקל"ה] שיש להקל בנשים כיון שלא איתחזק איסורא [ואיסור בריה מדרבנן] [ויל"ע בבדיקת חסה מגידול רגיל שנחשב בודאי איתחזק איסורא], ולכאול"ה בקטנים משום כך שלא מצינו חילוק ביניהם לענין זה. ועי' בשו"ת בית שלמה [יו"ד סי' קנ"ו-ו] והוסיף שבעל נפש יחמיר על עצמו].

ויש לדעת, שהרבה ממיני אגוזי ה'פיצוחים' יש בהם חשש ניכר שהם נגועים בתולעים ויש לבדוקם בתחילה בדיקה מדגמית, ואם נמצאו חלקם נגועים יש לבדוקם אחד אחד.